

Bir Afyon (!) Olarak Diktatörlükten Demokrasiye Futbol

Evren Işık

evren_ik@yahoo.com

ELYAD—DAL Araştırma Laboratuvarları

Ayakla oynanan bir etkinlik olarak bakıldığında tarihi 2000 yıllık bir sürece yayılan, bildiğimiz şeklini almış haliyle 150 yıllık bir tarihi geçmişten bahsedebileceğimiz futbol; günümüzde, yüz bin kişilik stadlarıyla, TV teknolojisinin yardımıyla oluşan milyarlarca kişilik izleyicisiyle, ekonomik ve sosyal bağlarıyla medeniyetin, insanlık kültürünün en büyük katılımını sağlıyor. Sadece milyonlarca kişinin ilgisi nedeniyle bile siyaset ve ekonomiyle iç içe geçmiş olan bu spor, aynı zamanda bu kişilerin toplumsal sorunlarını kaçınılmaz şekilde içerisinde barındırıyor. Diktatörlüklerin halkı uyutmak için “beşik” olarak nitelediği futbol, şimdi demokrasilerin (aslında kapitalist ekonominin) “pazar”ı haline gelmiş durumda. Modern çağın futbolla siyasal ilişkisi de bu noktada başlamaktadır. Kitleleri futbolla

uyuşturma projesi, dünya üzerinde kurulan “demokrasi” ve “kapitalizm” hakimiyetiyle şekil değiştirmesine rağmen güçlenerek varlığını korumaktadır.

Peki futbol ile modern çağın ekonomi biçimi olan kapitalizmin bu yakın teması nereden kaynaklanıyor? Bu tartışmaya başlamadan önce kaçırılmaması gereken önemli bir noktanın üzerinde durulması gerekiyor. Diktatörlükle yönetilen rejimler içerisinde de, demokratik rejimlerde de aynı ilgiye maruz kalan futbol, bu rejimler içerisinde değişik şekillerde kullanılarak ve kendisine olan bu ilgiyi arttırarak koruyor. Diktatör Franco, 3F (futbol, fado, fiesta) formülüyle nasıl sistemi ayakta tutmayı başardıysa; İngiliz demokrasisi de farklı araçlarla geniş işçi kesimini (alt sınıfları da diyebiliriz) futbol üzerinden kimliklendirerek futbol tapınaklarında uysallaştırabiliyor. Futbol, kitlelerle kurduğu bu “uyuşturma” ilişkisi nedeniyle, bir spor dalı olarak fazlasıyla eleştiriye maruz kalıyor. Bu eleştiri, genellikle toplumların aydınlatılması gibi tarihsel amacı üstlenmiş “aydın” kesimden geliyor, (özellikle Türkiye’de aydın kesimin futbolla ilgili bu önyargısının yüzyıllık tarihi vardır ve “elit aydınlanmacı model” geleneği nedeniyle hiçbir zaman futbolla sıcak temas kurulamamıştır. Bu konu, kendi başına başka bir tartışmanın konusudur). Ancak, özünde asıl sorun, genelde düşünülenin tersine, futbolun kendi başına sorun üreten bir mekanizma olmasından çok, zaten varolan toplumsal sorunların ancak futbol gibi bir tiyatro sahnesinde görülebiliyor olmasıdır.

Genelde futbolun sosyolojik boyutuyla, “sosyal içeriğiyle” ilgilenen kişiler arasındaki hatalı tartışmanın merkezinde, az önce bahsettiğim neden-sonuç sıralamasındaki hataya dayanan “futbol’un afyon olma özelliği” vardır. Halbuki futbolun “uyuşturucu” etkisi, bir spor olarak onun kendisine has özelliklerinden değil; içine doğduğu ortamın (sistemin), ister demokrasi olsun ister diktatörlük, kendisini var etmek ve yeniden üretebilmek için birşeyleri “uyuşturmak” zorunda olmasından kaynaklanır. Sistem, uyuşturmak yerine “uyandırmak”, başka bir deyişle “bilinçlendirmek” yoluyla besleniyor ve bu kavramlar üzerine inşa ediliyor olsaydı, futbol, sadece kitlelere olan yakın teması nedeniyle bile -fakat bu sefer övgüyle- baş rolü oynuyor olacaktı. Bu yorumlama hatası giderilmeden, futbolun rahatsızlıkları ile ilgili sağlıklı bir teşhisin koyulabileceğini düşünmüyorum.

Futbol niçin modern çağın demokrasilerinin, kapitalizmin ilgi ve çalışma alanı, "pazarı" haline gelmiştir? Öncelikle kapitalizmin işleyiş biçiminden başlayalım. Modern çağın ekonomisi olan kapitalizm, insanların (tüketicilerin) tüketim alışkanlıklarını hem miktar olarak hem de tarz olarak "yenilemek" üzerine kurulmuştur. Sistem, çevresinin tüketim alışkanlıklarını yenilemediği sürece çökme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu nedenle devamlı yeni bir sanat tarzı, yeni bir mimari, yeni bir şarkı, yeni bir şov, yeni kahramanlar bulmak zorundadır. Bu "yenileme" projesini bazen insanların beğenilerini değiştirerek, bazen de hazırdaki beğenileri bir sektör haline dönüştürerek gerçekleştirir. Futbol, bu "yenileme" zorunluluğuna dayanan uygarlığın arayıp da bulamadığı sonsuz sayıda "yeni" sunar. Futbol, yani maç, sonsuz kere tekrarlanır, sonsuz kere duyguları değiştirir, sonsuz kere insanlara yeni umutlar sunar. Daha da önemlisi, insanlara sonsuz sayıda kendisini bir şeylerle özdeşleştirme şansı verir, futbolun kahramanları hiç bitmez mesela. İşte bu uçsuz bucaksız bereketli toprak futbol, serbest piyasa ekonomisinin kanunları gereği, Franco'nun diktatörlük rejimindeki gibi sistemin kendisini döndürmesi için bir öğe haline gelmiştir. Futbol; forma satışları, televizyon gelirleri ve markalaştırılmış futbolcularıyla endüstrileşmiş, ayrıca sistemin günah keçisi de olmuştur. Söyle ki; sistemin "kaybeden" kitlesi, futbol maçlarındaki taşkınlıklarıyla göze çarpar ve bu durum, bazı soğuk kanlı yaklaşımlar dışında genelde futbolun doğasındaki birtakım öğelere bağlanır. Oysa rekabet kültürünün ve bu kültürün -kaybeden kitlelerinin- şiddet eğilimlerinin kaynağı (bu konunun buradaki yüzeysel yorumunu aşabilmek, yeni bir yazının çabasıdır), futbolun içine doğduğu serbest (!) piyasanın belirlediği yaşam tarzıdır.

Peki nedir "kaybedenler"i futbola çeken? Futbolda vücut bulan geniş kalabalıklar, kapitalist olan sistemin kaybedenleri olarak yine aynı sistemin sosyal, siyasi ve ekonomik kokuşmuşluk, adaletsizlik ve güvenilmezliğinden (liste uzayabilir, kişiseldir) kaçarak kendilerini futbolun "adil düzen"i içine bırakmışlardır. Futbol; beyaz çizgileri, önceden cetvelle çizilmiş sınırları, dünyanın her yerinde geçerli olan evrensel dili, sizi hiçbir zaman terketmeyeceğini bildiğiniz "meşin" yuvarlağı, sonsuz kere tekrar ve taklit edilebilirliğiyle bir adil yaşam simülasyonudur. Sistemin içinde var olmaktan fazlasını ifade eden, milyonlarca insanın her sabah aynı "adil düzen" arzusuyla aşık olduğu bir yaşam mücadelesidir futbol. Fakat bunun yanı sıra, diktatörlüklerin ve kapitalizmin futbola yüklediği tarihsel misyon nedeniyle çoğu zaman adı para, şike ve afyonla anılacak olan bir aşktır da. Nihat Genç'in "futbol aşkı" ile ilgili söylediği şu sözle bitirelim: "Aşkın güzelliği, iyileri ve kötülere hiçbir zaman ayırt edemeyişindedir."

Bor Mucizesi I : Bor Mineralleri Nedir, Kimlerdendir?

Erhan Serpek

erhanserpek@hotmail.com

Ankara Üniversitesi, Kimya Mühendisliği Bölümü

Ülkemizde, özellikle kriz dönemlerinde, kurtuluş reçeteleri gündeme getirilmektedir. Bunlardan birisi de bor mineralleri hakkında ortaya atılmıştır. Bu yazıda ortaya konulanlar, spekülasyonlardan bir adım öteye geçme düşüncesi ile hareket edilerek, borun hemen işletilip kullanıma sokulabilecek gözümüzün önündeki ama nedense bir türlü göremediğimiz bir deva mı olduğu; yoksa kullanım alanlarının tespit edilip dünya pazarında nerede olduğumuz ve talepler göz önüne alınarak hangi oranlarda çıkartılıp işletilebileceğinin belirlenmesi ile getirisini görebileceğimiz bir mineral mi olduğuna dair daha temelli bir bakış açısı yakalayabilmektir. Bunlardan önce, bor mineralinin tarihçesine kısa bir bakış atmanın yararlı olacağı düşüncesindeyim.

Simge	'B'
Atom No	5
Atom Ağırlığı	10,81
Yoğunluk	2,84 gr/cm ³
Erime Noktası	2200 C
Kaynama Noktası	2250 C
Renk ve Özellik	Siyah, metal ile ametal arası, metalik iletken çok yarı iletken